

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

İhsan Seyit ERTEM*

Öz: Bu araştırmanın amacı, Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerine ilişkin sınıf öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi ve önerilerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi olarak tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Ayrıca nitel araştırma tekniği olarak odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarından araştırmacı tarafından uyarlanan "Sınıf Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği" aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Eğitim Fakültesinden 211 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Odak grup görüşmelerine 12 öğretmen adayı katıldı. Araştırma sonucu, sınıf öğretmeni adayları özel yeterlik alanlarıyla ilgili eleştiri ve önerilerini açıklamalarına rağmen, görüşlerinin genellikle olumlu olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Sınıf öğretmeni adayı, öğretmenlik mesleği yeterlikleri, özel alan yeterlikleri.

The Evaluation of Classroom Pre-Service Teachers' Opinions About Their Teaching Profession Competencies In Special Content Area

Abstract: The purpose of this research was to evaluate pre-service teachers' opinion about Teaching Profession Competencies in Special Content Area and determine their suggestions. Combination of qualitative and quantitative research methods were used in this research. It is a descriptive survey model as a quantitative research method. In addition, focus group technique was used as qualitative research. Data was collected from classroom pre-service teachers by using Scale for Pre-service Teachers on Special Area Competencies adopted by researcher. Study group of research consisted of 211 fourth-year undergraduate students from Gazi College of Education. Twelve pre-service teachers participated in focus group interviews. Although pre-service teachers expressed a few criticism and suggestion on teacher competencies, study results showed that they usually have positive opinions on it.

Keywords: Classroom pre-service teacher, teaching profession competencies, special content area competencies.

Günümüzde öğretmen yetiştirmede farklı yaklaşımlar üzerinde yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Tartışmanın birinci odak noktasını daha bilgili ve becerikli, öğretim uygulamalarında uzmanlaşmış öğretmenlerin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusu oluşturmaktadır. Uluslar arası alanda bu yoğun tartışma ve çalışmaların sonucu olarak meslek standartları yeniden oluşturuldu, öğretmen yetiştirme programları desteklendi, sertifika gereklilikleri artırıldı ve öğretmenlere bir değişimci gözüyle bakılması benimsendi. Bu gündemin getirdiği önemli değişim uygulamaları arasında öğretim programlarının yeniden düzenlenmesi, staj uygulamalarının daha güçlü hale getirilmesi, alan derslerinin öğrenme ve öğrenci gelişimi, değerlendirme, konu tabanlı pedagoji, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi gibi kritik alanları kapsamaya ve doğrudan uygulamaya yönelik olması sayılabilir. Değişim uygulamalarında ilerlemenin temelinde; teori ve uygulamanın birlikte yürütülmesi, çoğunlukla gelişim okullarında yürütülen iyi düzenlenmiş staj uygulamaları, örnek olay metodunun kullanılması, aksiyon araştırmaları ve performans değerlendirme yatmaktadır (Darling-Hammond, 2010). Ayrıca, bu yeni öğretmen yetiştirme programından mezun olan öğretmenlerin kendilerini öğretmenlik mesleğine daha hazır hissettiklerine, öğrencilerin öğrenmesine daha fazla katkıda bulduklarına ve yöneticileri tarafından

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: ertemseyit@gmail.com

daha etkili olarak değerlendirildiklerine dair veriler elde edilmeye başlanmıştır (Darling-Hammond ve Bransford, 2005; Darling-Hammond, 2010).

Etkili öğretmen yetiştirme programları üzerine yapılan araştırmaların bulguları bu programların bazı özelliklerinin benzer olduğunu göstermektedir. Bu özellikleri sıralayacak olursak: birinci özellik, öğretmen adaylarının öğrenim gördüğü öğretmen eğitimi programının içeriği ile öğretmen olduğunda öğreteceği derslerin içeriğinin benzer olması; ikincisi etkili öğretmen yetiştiren programların öğretmen adaylarının öğretim deneyimlerinin kalitesini dikkatli ve sürekli kontrol ediyor olması; üçüncüsü öğretmen adaylarına yeniden deneme, sürekli gelişim fırsatı tanımları ve onlardan detaylı geri bildirim alma girişimleri; son olarak da eğitim programları, eğitim uygulamaları ve performans değerlendirmelerinin bütün olarak “mesleki öğretim standartları” çerçevesinde organize edilmesidir (Zeichner, 1993; Boyd, Lankford, Loeb, Rockoff ve Wyckoff, 2007). Darling-Hammond (2010) ise etkili öğretmen yetiştiren programlarını analiz becerisi kazandırma, öğretim deneyimi sağlama ve yansıtma (geri bildirim verme) ölçütlerine göre değerlendirmektedir. Kısaca araştırma bulguları artık öğretmenlik mesleğinde alan bilgisinden daha çok bir alanda öğrenme ve öğretmeye ilişkin bilgilerin ön plana çıktığını ortaya koymaktadır.

Öğretmen yetiştirmede uluslar arası alandaki genel eğilim, yukarıda kısaca bahsedildiği gibi, öğretmenlik mesleği standartlarındaki gelişim ve dönüşüme paralel olarak, öğretmenlerin sahip olması gereken alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisinin ayrı olarak ele alındığı davranışçı anlayışın terk edilerek yerine standartlar düzeyinde bütünleşmiş “teknolojik, pedagojik, alan bilgisi” anlayışına doğru bir dönüşümün benimsenmesi yönündedir. Ancak, ülkemizdeki öğretmen yetiştirmedeki uygulamalar yeni gelişmelerin aksine davranışçı anlayışı yansıtmakta; alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi birbirinden bağımsız olarak ele alınmaktadır. Başka bir ifadeyle, alan bilgisi alan uzmanları tarafından, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ise eğitim bilimleri bölümleri tarafından verilmektedir. Alan bilgisi ile öğretmenlik meslek bilgisinin bütünleştirilmesi tamamen öğretmen adayına bırakılmaktadır (Türk Eğitim Derneği [TED], 2009).

Özet olarak öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde üniversitelere getirilen eleştiriler; öğretimin fazlasıyla soyut, genel ve teorik olması ki bu öğretmenleri sınıf ortamında hangi materyali kullanacağı konusunda kararsızlığa sürüklemektedir; eğitim programları bilgisinden değerlendirme stratejileri, grup çalışmaları organizasyon teknikleri ve öğrenci araştırmalarının planlanmasına kadar öğretim yöntemleri konusunda eksiklikler; öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminin sistematik olmayışı ve bir bütünlük arz etmemesi şeklinde sıralanmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu sorunları çok önceden fark ederek gerekli önlemleri alma çabasını içine girmişler, ülkemizde ise “Öğretmen Yeterlikleri” çalışmalarıyla henüz başlangıç aşamasında olduğu söylenebilir.

Öğretmen Yeterlikleri

Farklı kaynaklarda yeterlik, standart veya nitelik gibi farklı adlarla ifade edilen öğretmen yeterliklerini Milli Eğitim Bakanlığı kaynakları (2008) “öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlamaktadır (s.VIII). Yapılan araştırmalar öğretmen yeterliklerinin etki alanının tahmin edilenden daha geniş ve karmaşık olduğunu ortaya koymuştur. Bu aynı zamanda dinamik ve değişken özelliğe sahip öğretim hizmetinin doğası gereğidir. Darling-Hammond (2000) hazırlık süresi, mesleki deneyim, öğretilen alana yönelik içerik bilgisi, üniversiteye giriş puanı, eğitim düzeyi (lisans, yüksek lisans, doktora), mezun olunan üniversite gibi unsurların öğretmen kalitesi üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır.

Son yıllarda gittikçe artan toplumsal dönüşümün hızı okulları etkilemekte dolayısıyla geleneksel okul işlevlerinin ve geleneksel öğretmen niteliklerinin yeniden gözden geçirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Artık öğretmenlerden ders kitaplarındaki bilgileri öğrencilere aktarmaktan daha fazlası beklenmektedir.

Öğretmenlerin öğretme öğrenme konusunda sürekli kendini güncellemesi ve öğrenme öğretme durumlarını tasarlamada bu bilgilerden yararlanması gerekir (TED, 2009).

Öğretmen yeterlikleri, ilk defa 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından ön taslak olarak hazırlanmış, Mayıs-Haziran 2008 tarihinde düzenlenen çalıştaylarda geliştirilmiş ve Talim ve Terbiye Kurulunca uygun bulunması üzerine, Bakanlık Makamının onayları ile 25 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2008). Süreç içerisinde 2008 ve 2010 yıllarında düzenlenen çalıştaylarda revize edilmiş ve uygulama üzerinde çalışmalar ise devam etmektedir.

Öğretmenin kendi gelişim alanını belirleyip, bu alanda gelişimini sağlamak için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları içeren "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" ve "Özel Alan Yeterlikleri" olarak hazırlanmıştır. Özel Alan Yeterlikleri, öğretmenlere gelişim hedeflerini göstermektedir (MEB, 2008).

Özel Alan Yeterlikleri;

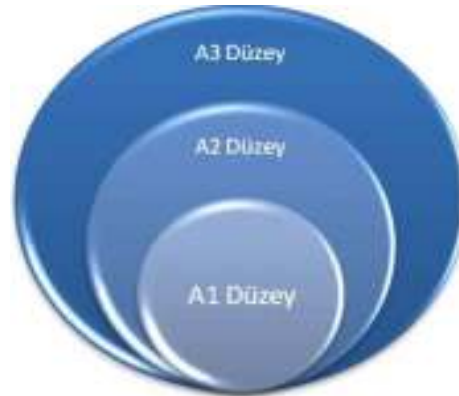
- yeterlik alanı
- kapsam
- yeterlikler
- performans göstergelerini kapsamaktadır.

Her bir yeterlik için, A1, A2, A3 olarak düzeylendirilen performans göstergeleri belirlenmiştir.

A1 düzeyi: Öğretmenin uygulamalarındaki farkındalığı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin temel bilgi, beceri ve tutumlara sahip olduğunu gösteren performans göstergelerini içermektedir.

A2 düzeyi: Öğretmenin A1 düzeydeki bilgi ve farkındalığının yanı sıra, öğretim sürecindeki uygulamalarında edindiği mesleki deneyimlerle programın gereğini yerine getirdiği, uygulamalarını çeşitlendirdiği, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate aldığı performans göstergelerini içermektedir.

A3 düzeyi: Öğretmenin A2 düzeyde geliştirdiği uygulamalarını, öğretimin farklı değişkenlerini de göz önünde bulundurarak özgün bir şekilde çeşitlendirmesini gerektiren performans göstergelerini içermektedir. Bu düzeydeki performans göstergelerine sahip olan öğretmen, özgün yorumuna dayalı yeni uygulamalarla alanına katkı sağlayabilir; meslektaşları, veliler, sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumlarla sürekli işbirliği yapabilir.

Şekil 1. Özel Alan Yeterlikleri Performans Göstergelerinin Düzeyleri

Sınıf Öğretmeni Yeterlikleri

Sınıf öğretmenleri birden fazla dersten sorumlu olmaları nedeniyle birçok alanda bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir. Ancak bu bilgi düzeyinin, o alanın öğretmenleri ile aynı olması beklenemez. Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri, sınıf öğretmenlerinin gelişim hedeflerini göstermektedir ve 8 alandaki temel 39 yeterlik, bu yeterliklere ilişkin A1, A2, A3 düzeyinde 214 performans göstergesinden oluşmaktadır.

Sınıf Öğretmenliği Özel Yeterlik Alanları:

- Öğrenme-öğretme ortamı ve gelişimi
- İzleme ve değerlendirme
- Bireysel ve mesleki gelişim
- Sanat ve estetik
- Dil becerilerini geliştirme
- Bilimsel ve teknolojik gelişim
- Bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme
- Beden eğitimi ve güvenlik olarak belirlenmiştir (MEB, 2008).

Öğretmen yeterliği öğrencilerin başarısı üzerinde etkili en temel faktörlerden biri olarak görülmektedir (Darling-Hammond, 2000). Ancak öğretmenlerin hangi yeterliklere sahip olması gerektiği konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretmenlerin hangi niteliklere sahip olmaları gerektiği konusunda etkili bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırmanın sonuçları bu konuya yönelik katkıda bulunabilir.

Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin hazırlanması ve geliştirilmesi sürecinde akademisyenlerden, eğitim denetmenlerinden, öğretmenlerden görüş alınmış ve katkıda bulunmaları istenmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda bu mesleği uygulayacak olan öğretmen adaylarının görüşleri ihmal edilmiştir. Oysa “öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesinde hizmet öncesi öğretmen eğitimi ve sürekli mesleki gelişim çalışmaları temel belirleyici unsurlardır” (TED, 2009, s.58) ve yeterliklerin niteliği hakkında karar vermemize yardımcı olacak önemli göstergelerden birisi öğretmen adaylarının görüşleri ve önerileridir. Bu bakımdan araştırma önemlidir ve sonuçlarının farklı bir bakış açısı getirmesi beklenmektedir.

Araştırmada Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerine ilişkin sınıf öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki dört soruya yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarına göre Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin uygunluk düzeyi nedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarına göre Sınıf Öğretmenliği Özel Alanları arasındaki ilişki ne düzeydedir?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinde cinsiyet ve öğrenim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Sınıf öğretmeni adayları Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri hakkında ne düşünmektedir? Önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Karasar'a (2010) göre “tarama modeli var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (s. 77). Bu çalışmada önce araştırmacı tarafından uyarlanan anketler yoluyla nicel veriler elde edilmiş, sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterliklerine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra odak grup görüşmesiyle elde edilen nitel veriler incelenmiştir. Odak grup görüşmeleri nitel veri

toplamada önemli bir işleve sahiptir. Odak grup görüşmesi araştırmacı tarafından seçilen bir grup insanın kendi deneyimlerinden yararlanarak konu hakkında görüş belirtmeleri ve tartışmalarıdır. Odak grup görüşmeleri zengin veri seti oluşturması açısından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Gazi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalında, 2010-2011 eğitim yılında 4. sınıfta öğrenim gören, 117 normal ve 97 ikinci öğretim olmak üzere toplam 211 öğretmen adayından oluşmaktadır. Katılımcıların 157'si kadın, 54 tanesi erkek öğretmen adaydır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla uyarlanan beşli likert türü ölçek kullanılmıştır. Ölçekte Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi, İzleme ve Değerlendirme, Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler, Sanat ve Estetik, Dil Becerilerini Geliştirme, Bilimsel ve Teknolojik Gelişim, Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme ve Beden Eğitimi ve Güvenlik olmak üzere 8 alan bulunmaktadır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin 5 soru, ikinci bölümde ise sınıf öğretmeni adaylarının Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin uygunluk düzeylerini belirlemeye yönelik 39 soru bulunmaktadır. Kullanılan ölçek doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen Sınıf Öğretmeni Özel Alan Yeterliliklerinden uyarlandığı için kapsam geçerliliğine yönelik bir çalışmaya ihtiyaç duyulmamıştır. Ölçeğin görünüş geçerliliği ise alan uzmanı iki akademisyenin incelemesi ile sağlanmıştır. Ölçme aracının iç tutarlık katsayısı (Alfa değeri) 0.954 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Sınıf öğretmeni adaylarından araştırmacı tarafından uyarlanan beşli likert tipindeki Sınıf Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği aracılığıyla veriler toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 15 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yukarıda belirtilen aralıklar temel alınarak aritmetik ortalama, standart sapma, Pearson Korelasyon analizi ve t testi gibi istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır. Likert tipi beşli ölçekte aşağıdaki aralıklar esas alınmıştır: 4.21-5.00 tamamen uygun, 3.41-4.20 uygun, 2.61-3.40 kısmen uygun, 1.81-2.60 uygun değil, 1.00-1.80 hiç uygun değil. Ayrıca bu çalışmada, öğretmen adaylarından özel alan yeterlikleri hakkındaki görüş ve değerlendirmelerini (olumlu-olumsuz) belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Cinsiyet (kadın-erkek) ve öğretim türlerine (normal ve ikinci öğretim) göre eşit dağıtılmış toplam 12 öğrenci ile 45 dakikalık iki oturum halinde görüşmeler yapılmış ve kaydedilmiştir. Daha sonra kayıtlar analiz edilerek nitel bulgulara ulaşıldı.

Bulgular ve Sonuçlar

Nitel Bulgular

Tablo I'de sınıf öğretmeni adaylarının sekiz özel alana ilişkin görüşlerinin uygunluk dereceleri, ve ortalamaları sırasıyla verilmiştir. Dağılım (3.39) ile (4.24) ortalama arasında değişim göstermektedir. Öğretmen adayları bireysel sorumluluk ve sosyalleşme özel alanını en yüksek (4.24) ortalama ile "tamamen uygun" sanat ve estetik alanını en düşük (3.39) ortalama ile "kısmen uygun" diğer özel alanları ise "uygun" bulmuşlardır.

Tablo II'de görüleceği üzere sınıf öğretmeni adaylarının farklı alanlardaki görüşleri arasında olumlu yönde, orta ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler vardır. En yüksek ilişki .753 ile izleme ve değerlendirme özel alanı ile öğrenme-öğrenme ortamı ve gelişim özel alanı arasında görülürken en düşük ilişki beden eğitimi özel alanı ile dil becerileri arasında bulunmuştur.

Tablo I*Katılımcıların Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Uygunluk Düzeylerine İlişkin Görüşleri*

Alanlar	N	Aralık	Uygunluk	Mean
Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi	211	3.41-4.20	Uygun	3.54
İzleme ve Değerlendirme	211	3.41-4.20	Uygun	3.61
Bireysel ve Mesleki Gelişim	211	3.41-4.20	Uygun	3.61
Sanat ve Estetik	211	2.61-3.40	Kısmen Uygun	3.39
Dil Becerileri	211	3.41-4.20	Uygun	4.17
Bilim ve Teknoloji	211	3.41-4.20	Uygun	3.70
Bireysel Sorumluluk ve Sosyalleşme	211	4.21-5.00	Tamamen Uygun	4.24
Beden Eğitimi	211	3.41-4.20	Uygun	3.54

Tablo II*Katılımcıların Sınıf Öğretmenliği Özel Alanları Arasında İlişki Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri*

Alanlar	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gel.	1							
2. İzleme ve Değerlendirme	.753	1						
3.Bireysel ve Mesleki Gelişim	.723	.656	1					
4.Sanat ve Estetik	.542	.541	.618	1				
5. Dil Becerileri	.531	.509	.667	.541	1			
6.Bilimsel ve Teknolojik Gelişim	.544	.512	.612	.605	.601	1		
7.Bireysel Sorumluluklar Sosyalleşme	.745	.626	.702	.615	.749	.634	1	
8.Beden Eğitimi	.624	.546	.527	.521	.478	.488	.660	1

N=211 $p<0.01$ (2-tailed)

Tablo III'te erkek öğretmen adayların ortalaması 3.76, kadın öğretmen adayların ortalaması 4.07'dir. Cinsiyete göre görüşlere karşılaştırıldığında kadın öğretmen adaylar yönünde anlamlı bir fark bulunmuştur (t: -2.516, $p<0.05$). Özel alan yeterliklerine kadın öğretmen adayları daha olumlu yaklaşmaktadır ve uygunluk derecesi daha yüksek çıkmıştır.

Tablo III*Katılımcıların Cinsiyetine Göre Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Görüşleri*

Cinsiyet	N	Mean	SS	t	p
Erkek	54	3.76	.9098	-2.516	.006*
Kadın	157	4.07	.7348		

 $p<.05$

Tablo IV'te bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre normal ya da ikinci öğretim türünde eğitim alan öğretmen adaylarının görüşleri farklılaşmamıştır. Normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları (3.62) ile ikinci öğretimde öğrenim gören adayların ortalamaları (3.65) birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo IV*Katılımcıların Öğretim Türüne Göre Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Görüşleri*

Öğretim Türü	N	Mean	SS	t	p
Normal	117	3.62	.8482	-.297	.563
İkinci Öğretim	94	3.65	.8866		

 $p>.05$

Nitel Bulgular

1. Nitel sonuçlar, izleme ve değerlendirme özel alanına yönelik öğrenci velileriyle birlikte değerlendirme performans göstergesini uygulamadan uzak olarak nitelenmektedirler.
2. Bireysel sorumluluk ve sosyalleşme alanı altında yer alan öğrencide zaman ve değişim bilincini geliştirebilme yeterliğinin uyumadığı belirtilmiştir.
3. Bu yeterliklerin devlet okullarındaki öğretmenlerden ziyade özel okullarda görev yapan öğretmenlere daha uygun olacağını belirten görüş öne sürülmüştür.
4. Tarihi ve kültürel değerlerin benimsetilmesi ve kazandırılmasına yönelik özel alan yeterlik ve performans göstergelerinin yer almadığını belirtmişlerdir.
5. Özellikle özel eğitime gereksinim duyan çocuklar konusundaki performans göstergelerinin üst düzey olduğu ve öğretmen adayları bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ifade etmektedirler.
6. Öğrenme ve öğrenme ortamı ve gelişimi alanında öğretmenden beklentilerin üst düzey olduğunu belirtmişlerdir.
7. Fen öğretimi ile ilgili yeterlik ve performans göstergelerinin yetersiz olduğunu söylemektedirler.
8. Fiziki şartların ve kalabalık sınıf ortamlarının bu alandaki performans göstergelerinin uygulanmasında engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir.
9. Sınıf öğretmeni adayları özel alan yeterlikleriyle ilgili görüşleri genel olarak olumlu ancak sanat ve estetik alanıyla ilgili somut ifadelerin yer alması gerekliliğine işaret etmektedirler.
10. Öğretmenlerin kendi gelişimlerini sağlayacak performans göstergelerinin eklenmesini önermektedir. Örneğin: “alanındaki gelişmeleri takip eder, öğrenme öğretme sürecine yönelik bilgi edinir.”

Tartışma ve Öneriler

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleği özel alan yeterliklerine ilişkin görüşleri tamamen uygun ile hiç uygun değil dereceleri arasında değişen beşli likert tipi ölçek ile belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının yeterlikleri uygun bulma derece ortalamaları öğrenme-öğretme ortamı ve gelişimi alanı için 3.54, izleme ve değerlendirme alanı için 3.61, bireysel ve mesleki gelişim alanı için 3.61, sanat ve estetik alanı için 3.39, dil becerilerini geliştirme alanı için 4.17, bilimsel ve teknolojik gelişim alanı için 3.70, bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme alanı için en yüksek ortalama 4.24 ve beden eğitimi alanı için ise 3.54'dür. Sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterlikleriyle ilgili eleştiri ve önerilerine rağmen, genel olarak görüşlerinin olumlu ve yüksek olduğu görülmektedir. Sanat ve estetik alanının düşük çıkmasının olası nedeni bu alanın daha çok branş öğretmenlerine yönelik olarak algılanmasından kaynaklanıyor olabilir. Odak grup görüşmesinde öğretmen adayları sanat ve estetik alanıyla ilgili yeterlik ve performans göstergesi ifadelerini soyut bulduklarını daha açık, anlaşılabilir, somut ve uygulanabilir şekilde ifade edilmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir.

Kadın öğretmen adayları erkeklere göre öğretmenlik yeterliklerini daha olumlu bulmuşlardır. Ancak öğretim türüne göre (normal veya ikinci öğretim) görüşler arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Bu çalışmayla doğrudan ilgili bir araştırma olmamakla birlikte sınıf ve farklı branşlarda öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algıları konusunda yapılan önceki araştırmalarda öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının yüksek düzeyde çıktığı görülmektedir. (Hacıömeroğlu ve Şahin, 2011; Maltepe, 2011; Coşkun, Özer ve Tiryaki, 2010; TED, 2009). Bu bakımdan çalışma sonuçlarının diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak bütün bu araştırmaların ortak bulgusu olarak öğretmen ve öğretmen adaylarının kendilerini ve aldıkları hizmet öncesi eğitimi oldukça yeterli görmeleri, öz eleştiri yapmamaları, hizmet içi eğitim ve mesleki gelişim ihtiyacı hissetmemeleri dikkat

çekici bir noktadır. Öğretmenlere ve öğretmen adaylarına mesleki gelişim ihtiyacı farkındalığı oluşturulması gerekir (TED, 2009).

Nitel ve nicel bulgular genel olarak birbirini desteklemektedir ancak odak grup görüşmesinde öğretmen adaylarının görüş ortalamasının nicel bulgulara göre azda olsa düşük olduğu görülmektedir. Hatta bazı konularda ise çelişki yaşanmaktadır. Örneğin: Öğrenme ve öğrenme ortamı ve gelişimi özel yeterlik alanının uygun görülme derecesi 3.54 gibi iyi bir ortalamaya sahip olmasına rağmen odak grup görüşmesinde bazı öğretmen adayları bu alanda öğretmenden beklentilerin üst düzey olduğunu belirtmişlerdir. Yine benzer şekilde fen alanıyla ilgili yeterlik sayısının az olduğu ve özel eğitim konularındaki performans göstergelerinin ise uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Öğretmen yeterlikleri oluşturulurken uygulama boyutu sürekli göz önünde bulundurulmalıdır. Hizmet içi, hizmet öncesi, mesleki gelişim boyutları ihmal edildiği takdirde kağıt üzerinde kalacaktır. Öğretmen yeterliklerinin oluşturulması ve geliştirilmesinde Milli Eğitim Bakanlığı ve Eğitim Fakültelerinin koordineli ve yakın işbirliği içerisinde çalışmaları, zaman zaman öğretmen adaylarında görüşlerinden faydalanmaları zorunludur.

Özel Alan Yeterliklerinin soyut bir yeterlik listesi olmaktan çok uygulama boyutunu göz önünde bulunduran, açık ve net olarak ifade edilmiş, kritik performansları içeren ve muhtemel öğretmen adaylarının görüşlerini de içine alan geniş katılımlı bir plan olması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Boyd, D., Lankford, H., Loeb, S., Rockoff, J. ve Wyckoff, J. (2007). *The narrowing gap in New York City teacher qualifications and its implications for student achievement in high poverty schools* [New York şehrindeki öğretmenlerin nitelik farklılıklarının azaltılması ve bunun yoksul bölgelerdeki öğrenci başarısı üzerine etkisi]. Washington, DC: National Center for the Analysis of Longitudinal Data in Education Research.
- Coşkun, E., Özer, B. ve Tiryaki, E. N. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(27), 123-136.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement [Öğretmen kalitesi ve öğrenci başarısı]. *Educational Policy Analysis Archives*, 8(1). 17 Aralık 2012 tarihinde <http://epaa.asu.edu/epaa/v8n1> adresinden erişildi.
- Darling-Hammond, L. (2010). Teacher education and the American future [Öğretmen eğitimi ve Amerika'nın geleceği]. *Journal of Teacher Education*, 61(1-2), 35-47.
- Darling-Hammond, L. ve Bransford, J. (2005). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. [Öğretmenleri değişen dünyaya hazırlamak: Öğretmenlerin öğrenmesi ve yapması gerekenler]. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Hacıömeroğlu, G. ve Şahin, Ç. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 473-486.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (21.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maltepe, S. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının özel alan yeterliklerine sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1868-1877.
- MEB (2008). *Öğretmenlik yeterlikleri, öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri*. Ankara: MEB Yayınları.
- TED (2009). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: TED Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeichner, K. M. (1993). Tradations of practice in U.S. preservice teacher education programs [Birleşik Devletler öğretmen eğitimi programlarındaki uygulama gelenekleri]. *Teaching and Teacher Education*, 9(1), 1-13.